

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

Іванова Тетяна,
доктор педагогічних наук, професор, в. о. завідувача кафедри соціальних комунікацій
Маріупольський державний університет

Іванов Валерій,
президент Академії української преси, доктор філологічних наук, професор
Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка

Єфремова Оксана,
старший викладач кафедри соціальних комунікацій
Маріупольський державний університет

МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН КОМУНІКАТИВНОГО ЦИКЛУ

Стрімка трансформація інформаційного середовища під впливом штучного інтелекту вимагає кардинального переосмислення традиційних підходів до викладання дисциплін комунікативного циклу, таких як журналістика, філологія, соціальні комунікації та лінгвістика. Сучасна комунікація перестала бути виключно людським актом: вона дедалі частіше відбувається на лінії «людина – алгоритм» або навіть «ШІ – масова аудиторія». У цих умовах виникає нагальна потреба в поєднанні гуманітарної чутливості з технологічною грамотністю, де викладач переходить від ролі традиційного джерела знань до ролі наставника, фасилітатора та модератора складного освітнього діалогу. Методика викладання навчальних дисциплін з залученням сервісів штучного інтелекту, яка розроблена професоркою Тетяною Івановою та старшим викладачем кафедри соціальних комунікацій Маріупольського державного університету Оксаною Єфремовою, пропонує системний підхід до інтеграції ШІ не лише як об'єкта вивчення, а і як ефективного інструменту викладання, що базується на принципах інтерактивності, гейміфікації та етичної відповідальності.

Зауважимо, що “сучасний світ переживає період, який дослідники називають «ШІ-поворотом» (AI turn) у журналістиці та освіті. І це не просто чергова технологічна інновація, а критичний момент, що змушує фахівців зі сфери комунікацій стикатися з екзистенційними питаннями щодо їхніх ролей, рутин та професійної ідентичності” [1].

Ми спостерігаємо, що сьогодні швидко зростає використання таких моделей як ChatGPT, Gemini та Claude. І це створило ситуацію, яку можна назвати «точкою розриву» для традиційних медіасистем. Тож ШІ в освіті відкриває широкі можливості для автоматизації

рутинних завдань, створення персоналізованих траєкторій навчання, проте він також несе серйозні етичні та соціальні ризики.

Про це свідчать й приклади світових медіагігантів, таких як BBC, The Washington Post та BuzzFeed, свідчать про те, що алгоритми вже активно використовуються для написання новин на основі статистики матчів, створення персоналізованих вікторин та автоматизації коротких повідомлень під час виборчих кампаній [2]. Однак ці технології не є нейтральними. Тому головним завданням сучасного викладача є навчання студентів критичному осмисленню ролі алгоритмів: хто їх створює, за якими логіками вони працюють і чію «правду» вони відтворюють.

То ж, у контексті ШІ-орієнтованої освіти викладач перестає бути єдиним ретранслятором інформації. Його нова функція полягає в тому, щоб «розпалювати вогонь» інтересу до пізнання, а не просто надавати знання. Отже, наша методика розглядає ШІ як партнера, співтворця та іноді критика, що змінює саму педагогічну філософію. Викладач у цій системі виступає ментором, який допомагає студентам розібратися в можливостях ШІ для медіа, реклами та PR, адаптувати традиційні підходи до цифрових реалій та сформулювати власний набір інструментів для практичної діяльності.

Це вимагає від викладача не лише технічних навичок роботи з конкретними сервісами, а й глибокого розуміння того, як технології впливають на суспільство. У епоху, яку Харарі називає «точкою сингулярності людства», освіта має стати каналом передачі знань не лише про технології, а й про співтворення сенсів у партнерстві з ними [3].

Однією з ключових методичних можливостей ШІ є автоматизація процесів планування та розробки навчальних курсів. Викладачі дисциплін комунікативного циклу можуть використовувати чат-боти (ChatGPT, Gemini, Claude) як партнерів для мозкового штурму, що дозволяє швидко генерувати ідеї для назв курсів, структур програм та ключових підтем.

Пропонуємо розглянути поетапно використання сервісів штучного інтелекту у процесі викладання дисциплін комунікативного циклу.

Етап 1. Планування та структура курсу за допомогою ШІ

Процес створення нового навчального курсу починається з визначення мети та аналізу ринку праці. Чат-бот може допомогти проаналізувати вакансії у сфері медіа, визначити затребувані навички та сформулювати цілі курсу за принципом SMART (специфічні, вимірні, досяжні, релевантні та обмежені в часі).

Для підвищення ефективності планування методика наша методика пропонує використовувати такі сервіси, як NeuralWriter для генерації привабливих заголовків або Curipod для проектування інтерактивних слайдів. Важливою частиною цього процесу є розробка сценаріїв занять, де ШІ може допомогти сформулювати вступні тексти, «емоційні

гачки» для залучення уваги студентів та варіанти зворотного зв'язку для оцінювання їхніх робіт.

Етап 2. Візуалізація та мультимедійне наповнення

У епоху візуального мислення та цифрової креативності візуалізація навчального контенту стає необхідною компонентою якісної освіти. Генеративні моделі зображень (CanvaDreamLab, Leonardo.AI) та відео (Lumen5, Vidnoz) дозволяють викладачам створювати унікальні ілюстрації та відеоанонси без глибоких знань у дизайні.

ШІ Canva: Дозволяє створювати ілюстрації за текстовим запитом, наприклад, зображення на тему фактчекінгу. Викладач може задати стиль (реалістичний, акварельний) та адаптувати макет під конкретну аудиторію.

Leonardo.AI: Використовується для створення високоякісних концепт-артів та 3D-текстур, що особливо корисно для курсів з реклами та візуальних комунікацій.

Lumen5: Платформа, що автоматично перетворює текстові статті або сценарії на короткі відеоролики з використанням стокових фото та музики, що ідеально підходить для створення промоматеріалів курсу.

Використання цих інструментів робить навчання більш гнучким та адаптованим до потреб студентів, дозволяючи їм не лише споживати контент, а й створювати власні мультимедійні проекти в межах навчальних завдань.

Етап 3. Гейміфікація та стимуляційні квести.

Гейміфікація в освіті журналістів та комунікаційників працює найбільш ефективно тоді, коли вона вписана в реальний професійний процес. Кульмінацією практичного навчання в межах нашого навчального курсу «Можливості використання ШІ у журналістиці, рекламі та PR» є симуляційна гра-квест «Один день у редакції», яка дозволила студентам відчути себе в центрі сучасної конвергентної редакції.

Методика проведення гри-квесту «Один день у редакції»

Мета гри полягає у відтворенні повного циклу підготовки аналітичного матеріалу за обмежений час (зазвичай 40 хвилин). Кожна команда (4–6 осіб) розподіляє між собою ролі: журналіст, редактор, візуал, фактчекер та SMM-фахівець.

Таблиця 1 – Розкадровка проведення гри-квесту «Один день у редакції»

Етап журналістського дня	Інструмент ШІ	Дія учасників
08:30 Пошук теми	GoogleTrends, BuzzSumo	Визначення актуальних запитів (наприклад, «етика ШІ» або «ChatGPT у медіа»). ¹
09:00 Планування	Gemini, ChatGPT	Створення структури статті, розробка плану інтерв'ю. ¹

10:00 Візуалізація	Leonardo.AI, Canva	Створення динамічних ілюстрацій та обкладинки матеріалу. ¹
11:30 Інтерв'ю	Zoom + Gemini	Проведення інтерв'ю з експертом (реальним або змодельованим ШІ) та швидка обробка стенограми. ¹
14:00 Фактчекінг	RumorScanner, WeVerify	Перевірка популярних тверджень та цифр на предмет маніпуляцій. ¹
15:00 Промоція	Lumen5, Vidnoz	Створення короткого відео-анонсу для соціальних мереж (Telegram, Instagram).

У ході гри учасники стикалися з реальними викликами: обмеженим часом, необхідністю верифікації суперечливих даних та потребою в етичному виборі. Наприклад, під час стадії фактчекінгу команда може виявити, що популярна статистика («90% новин писатиме ШІ до 2030 року») є вирваною з контексту, і прийняти рішення замінити її на більш достовірні дані, які ми перевірили з достовірних джерел. Ця симуляція доводить, що ШІ не замінює журналіста, а змушує його бути ще точнішим та відповідальнішим.

Слід зауважити, що в процесі викладання ми використовували інші ігрові методики.

Так наприклад, для формування навиків фактчекінгу для верифікації інформації для журналістів ми використовували авторську вправу «Подвійна перевірка» та «Декодування інформації»

Алгоритм вправи «Подвійна перевірка» полягав в тому, що

Студенти обирали актуальну спірну тему (наприклад, умови мирних угод або міжнародна допомога Україні). Вони робили запити до різних мовних моделей (ChatGPT, Gemini, Claude) і порівнювали отримані відповіді. Потім перевіряли ці факти через альтернативні джерела: офіційні звіти, надійні медіа та сайти фактчекінгових організацій.

Результати вправи були наступними: студенти часто виявляли, що безкоштовні версії чат-ботів (наприклад, GPT-3.5) можуть «замовчувати» факт повномасштабного вторгнення або використовувати завуальовані терміни, тоді як платні версії (GPT-4) надають більш точну інформацію, але і вони не надають повну та достовірну інформацію.

Вправа «Декодування інформації» була спрямована на аналіз візуального контенту. Учасникам пропонували верифікувати фото наших захисників (військових) або подій, які на перший погляд викликають почуття гордості чи співчуття, але насправді ці фото були фейками і вони були згенерованими ШІ. Такі методи часто використовуються ворогом в ПІСО для маніпуляції емоціями.

Для усвідомлення феномену ШІ та його ролі у суспільстві нами також використовувався метод асоціацій. Розроблена нами вправа «Метафора: хто ти, штучний інтелекте?» допомогла студентам глибше зрозуміти сутність технології через порівняння:

Суть вправи полягала в тому, що студенти, які були розподілені на групи, мали знайти асоціацію або метафору, яка порівнювала штучний інтелект з:

Природними образами: ШІ як океан (глибокий, непередбачуваний) або Сонце (джерело енергії, але можна обпектися).

Людськими образами: ШІ як дитина, яка потребує навчання та нагляду, щоб не вирости «чудовиськом».

Технологічними образами: ШІ як космічний корабель, що несе нас у майбутнє, але потребує досвідченого пілота-людини.

Такий підхід дозволяє студентам вийти за межі технічних визначень і усвідомити ШІ як багатогранне явище, що відображає наші власні цінності та упередження.

Розроблена нами методика використання штучного інтелекту у процесі розвитку критичного мислення активно використовувала також і казкотерапію як спосіб пояснення складних етичних проблем через символи та архетипи. Ця методика використовувалась нами у процесі викладання курсу “Медіаграмотність”. Для проведення занять ми скористалися українським ресурсом Kazka.fun, який генерує казки за допомогою ШІ. Саме робота з ним дозволила студентам створювати «медіаграмотні казки», де герої борються з фейками та маніпуляціями.

Так, у межах тренінгу автори створили адаптовану казку, де правитель Грімалд змушує жителів Смарагдового міста носити окуляри, через які світ здається прекрасним, хоча він похмурий і пригнічений. Це пряма алегорія на пропаганду та «пузири фільтрів». Коли Грімалд нападає на вільну країну, він називає її жителів «звірами», але правда виявляється сильнішою за магію страху. Обговорення такої казки допомогло студентам зрозуміти психологічні механізми дегуманізації ворога та роль сміху і правди як форми спротиву.

Отже, штучний інтелект є потужним інструментом для оптимізації рутинних процесів, аналізу даних та візуалізації в освіті, проте він не здатний замінити педагога як носія етики, сенсу та відповідальності. Майбутня методика викладання дисциплін комунікативного циклу має ґрунтуватися на принципах інтерактивності, гейміфікації та практико-орієнтованих завдань, спрямованих на розвиток softskills та міждисциплінарних компетентностей.

Співпраця замість заміни: ШІ має виступати партнером та асистентом викладача, що звільняє час для глибшої індивідуальної роботи зі студентами.

Критична медіаграмотність: Навчання розпізнаванню дипфейків та маніпуляцій стає такою ж базовою навичкою, як читання чи письмо.

Етичний пріоритет: Формування культури відповідального використання технологій, де людина завжди залишається «диригентом технологічного оркестру», є головною метою освіти в цифрову епоху.

Адаптивність програм: Навчальні плани мають постійно оновлюватися відповідно до динамічних змін у сфері генеративних моделей та потреб медіаринку.

До 2030 року роль журналіста та комунікаційника трансформується у бік симбіозу людського аналізу та машинного ритму, де тільки людина здатна поставити «незручне запитання» та нести відповідальність за правду. Отже навчальні програми, які були впроваджені на нашій кафедрі створюють фундамент для того, щоб українська медіаосвіта залишалася конкурентоспроможною, зберігаючи при цьому свою гуманістичну сутність та відданість стандартам професійної етики.

Література

1. The AI turn in journalism: Disruption, adaptation, and democratic futures / Dodds et al. Public Tech Media Lab, 2025. URL: <https://ptml.sjmc.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/2406/2025/09/dodds-et-al-2025-the-ai-turn-in-journalism-disruption-adaptation-and-democratic-futures.pdf> (дата звернення: 05.01.2026).
2. Generative AI in Journalism and Journalism Education: Promise, Peril, and the Global North–South Divide. Al Jazeera Media Institute. URL: <https://institute.aljazeera.net/en/ajr/article/3505> (дата звернення: 05.01.2026).
3. Нова книга Ювала Ной Харарі змусить вас переосмислити майбутнє ШІ та людства. Vector. URL: <https://vctr.media/ua/czya-knyga-zmusyt-vas-pereosmyslyty-majbutnye-shi-ta-lyudstva-265687/> (дата звернення: 26.01.2026).
4. Академія української преси представила посібник про штучний інтелект в освіті. Ukr.net. URL: <https://www.ukr.net/news/details/technologies/113078767.html> (дата звернення: 05.01.2026).
5. 50 AI Tools for Teachers, Educators and Classroom (Free and Paid). Ditch That Textbook. URL: <https://ditchthattextbook.com/ai-tools/> (дата звернення: 05.01.2026).
6. Занурення в ШІ, симуляція редакції та етичні дилеми — чим запам'ятався другий «EDU-AI». Ресурсний центр ГУРТ. URL: <https://www.gurt.org.ua/news/informator/107167/> (дата звернення: 05.01.2026).
7. Освіта + ШІ = нова реальність. Академія української преси навчає викладачів працювати з AI. Академія української преси. URL: <https://www.aup.com.ua/news/osvita-shi-nova-realnist-akademiya-u/> (дата звернення: 05.01.2026).